

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ЦЯЛОСТНО ДИГИТАЛИЗИРАНОТО ОБУЧЕНИЕ ПО ЧУЖД ЕЗИК

Милен Шипчанов

Резюме

Настоящата статия обхваща основните моменти от труда на автора „Холистичен подход в електронизираното чуждоезиково обучение“ и след кратък преглед на мотивите и причините, да се премине към преподаване и учене с помощта на информатичните и комуникационните технологии, предлага някои решения за организацията на този вид дигитализирано обучение по чужд език.

Ключови думи: *чуждоезиково обучение, информационни и комуникационни технологии.*

Бурното развитие на информационните и комуникационни технологии през последните 10 години предизвикаха многобройни промени в цялото общество и във всичките му проявления. Обучението не може да остане настрана от всеобщото дигитализиране. Ако през 80-те години на XX век явлението на навлизането на компютрите в обучението беше предизвикано по-скоро от ентузиазма на неофитите, открили нов инструмент за оптимизиране на учебния процес, то напоследък обръщането към интензивно прилагане на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) следва закономерен и последователен път. И в други публикации сме споменавали мотивите, които ни карат да се обърнем към включването на ИКТ в учебния процес, с тенденция цялото обучение да пре-

---

Главен асистент доктор Милен Шипчанов е преподавател по френски език в департамент Чужди езици и култури на Нов български университет.

Милен Шипчанов

мине на дигитална основа, затова тук само ще ги изброим, без да развиваме подробно всеки мотив.

Мотиви за въвеждане на цялостно дигитално обучение по чужд език

Институционни мотиви – Министерството на образованието имплицитно показва каква е бъдещата тенденция – постепенно дигитализиране на обучението. Неслучайно изискванията за придобиване на педагогическа правоспособност са завишени относно часовете по обучение за „Работа в дигитална среда“. Решението на МОН да се дигитализират учебниците до 7 клас е стъпка в тази насока. Освен това в процес на реализиране е проект „Обучение 4.0“ от един мобилен оператор, Софийска община и МОН с цел въвеждане на „облачните“ технологии в обучението. Друга институционна стъпка е изграждането на безплатен интернет достъп в много населени места.

Прагматични мотиви – Предимствата на ИКТ като интерактивност, достъпност, обективност, емоционалност и пр. многократно са изтъквани и обяснявани. Може да се твърди, че през последните 40 години методиката на обучение по чужд език търси инструменти, които да облекчат, улеснят и разнообразят учебния процес. Компютърът в различните му разновидности (настолни машини, лаптопи, таблети и смартфони) притежава предимството, че обединява качествата и функционалностите на всички други технически средства, смятани за панацея за обучението – учебно кино, видео и аудиоустройства и др.

Социални мотиви – Ако обучаваните в големите градски центрове имат достъп до ресурси за обучение по чуждия език в съответни културни представителства (ресурсни центрове, културни центрове, библиотеки и др.), то тези в малките населени места са лишени от тази възможност. В условията на тотална дигитализация и взаимосвързаност, чрез интернет, те могат да получат достъп до знанието, съизмерим с този на всички останали.

Методически мотиви – Традиционното обучение по чужд език се възприема като скучно и остаряло. Това налага да се разчупи моделът на трансмисивното обучение и да се търсят други подходи в преподаването и ученето на чужд език. Хибридно (blended) обучение и най-вече обърнатата класна стая са пример за новаторски методи в усвояването на езика-цел. Освен това имаме модела на финландското обучение, което, напълно в духа на конструктивизма, поставя ударението на разработването на лични проекти с помощта на ИКТ, споделянето на постижението в учебната група и взаимно оценяване и обогатяване на участниците в учебната група (холистично обучение).

Демографски мотиви – В училищата и университетите обучаваните са представители на т.нар. „поколение Z“. Нека накратко споменем неговите характеристики:

- а) това са обучаваните, родени след 1995 г.;
- б) целият им съзнателен живот преминава под знака на интернет – те живеят в него и не могат да си представят живот без интернет;
- в) почти всички са оборудвани технически – 98% притежават смартфони и/или таблети;
- г) притежават висока степен на техническа подготвеност, понякога по-висока от тази на учителите;
- д) възприемат интернет и социалните медии за по-истинен източник на информация, отколкото родителите или учителите;
- е) проявяват предприемачески усет, спестовност, решителност за справяне с проблема, като не възприемат грешката за фатален провал, а търсят друг път за справяне с проблемната ситуация;
- ж) поведението им е това на представители на хиперконсуматорското общество – по-ниска степен на асоциални прояви, засилено чувство за справедливост, толерантност към различни култури и ценности;

Милен Шипчанов

- з) засилена възприемчивост към визуалните форми на поднасяне на информацията и знанието;
- и) показват афинитет към развлекателния и игровия момент в обучението;
- й) в педагогически аспект се отличават с ниска степен на концентрация и проявяват склонност към разсейване;
- к) поколението Z се фокусира върху сътрудничеството и взаимодействието.

В обществото се появяват идеи да се забрани ползването на устройства за комуникационен обмен в училище. Всяка забрана обаче предизвиква обратна реакция. Затова на нас, педагозите, се пада трудната задача да привлечем, мотивираме и канализираме добрите склонности на това поколение за осъществяване на педагогическата цел, а именно усвояването на чуждия език.

Физиологически мотиви – Носенето на тежките раници или чанти с всички учебници, тетрадки, помагала и друг учебен инвентар, необходим за занятията в даден ден, уврежда организма на учениците, особено на тези от малките класове.

Финансови мотиви – Цената на хартиените носители често пъти е много висока. Достъпът по интернет до дигитализираните учебни материали облекчава до голяма степен финансовото бреме на родителите. Наблюденията ни в обкръжаващата ни среда показват, че учениците възприемат положително дигитализираните ресурси и възможността им да ги имат постоянно по ръка ги подтиква да ги отворят и прочетат.

Могат да се намерят и други мотиви, но горепосочените бяха достатъчни да разгледаме т.нар. холистичен подход към дигитализираното чуждоезиково обучение.

Холистичен подход в дигитализираното обучение

Лексикалното значение на понятието „холизъм“ е следното: доктрина или гледна точка, която се състои в разглеждането на феномените като цялости.

В своята Теория за социалното учене Бандура, без експлицитно да формулира термина „холизъм“, предполага, че хората учат в социален контекст и че ученето бива улеснено от действия като моделиране, учене чрез наблюдение и имитация. Според неговата теория личните качества, поведението и факторите на средата си въздействат и взаимно обуславят. Бандура смята, че децата учат, наблюдавайки другите и изпълнявайки ролята на „модел“ – процеси, които включват внимание, задържане, възпроизвеждане и мотивация. Всъщност, като елемент на едно цяло (напр. учебната група), обучаваният се учи от другите и сам е модел за останалите елементи (обучаване) (Bandura, 1986). Ако трябва да формулираме холистичния подход в обучението с три думи, глоболирайки вижданията на специалистите, то тези думи са – емоции, интелект, практика. По този начин холистичният подход се явява не само като педагогически инструмент, но и като част от хуманистичното възпитание на обучавания – да осъществява ученето в обстановка на взаимност, свързаност и споделяне.

Всеки обучаван, преминаващ през опита на обучението в група (т.е. цялост), допринася за колективната креативност в учебната група и по този начин отключва групов опит и обучение, чиято сума надхвърля индивидуалните опити и обучение на елементите (обучаваните). Всеки обучаван се превръща в частица от една цялост, която предоставя възможности и разширения, които иначе не биха се проявили в индивидуалното обучение. След това всеки член на съвкупността се ползва от тази колективна експанзия. Самостоятелното му обучение се повлиява от опита и тактиките на останалите участници в целостта. Всеки обучаван отразява това, което се случва около него, и в същото време отразява върху останалите това, което се случва вътре в него.

Холистичният подход научава обучаваните на нещо особено важно – как да учат, да свикнат да учат и да не се ограничават да го правят само в учебната среда на учебното заведение, а да знаят къде и как да търсят полезната им информация. Холистичният

Милен Шипчанов

подход прави ученето забавно и смислено и провокира обучаваните да проявяват постоянство, самоинициативност и креативност в собственото си усъвършенстване. Освен това, той се приспособява към индивидуалността на всеки обучаван и към неговия начин на учене, обратно на установените практики в настоящата система на обучение.

Накратко, холистичният подход при дигитализираното чуждоезиково обучение предполага както действия в хоризонтален план (едновременно изграждане на умения в четирите речевни дейности), така и във вертикален план (цялостно изграждане на емоционалните, интелектуалните и практически компетенции на обучаваните).

Практически решения за цялостно дигитализирано обучение по чужд език

Нашето виждане за холистичен подход към дигитализираното чуждоезиково обучение предполага избор на формата за организиране на елементите в едно цяло. Хибридно, смесеното, blended обучение, което според специалистите представлява освобождаване от трансмисивния модел обучение и преминаване на един модел на интерактивно обучение, придава на използването на дигиталните инструменти до известна степен хетерогенен характер, като се съчетават присъствени форми с дистанционни форми на обучение. Нашето виждане е за цялостно дигитализиране на учебния процес в условията на свързаност в интернет и взаимосвързаност между обучаваните чрез индивидуални устройства (компютър, таблет, смартфон). Това е тенденция, която напоследък се проявява особено в чуждоезиковото обучение във висшите училища. Въпреки важността на езиковото обучение, която изтъкнахме по-рано, намаляването на часовете по чужд език, високата степен на неприсъственост (абсентеизъм) от страна на студентите поради обективни социални и лични причини, тенденцията за промяна на педагогическите подходи във висшето образование благоприятстват тази тенденция към цялостно прех-

върляне на чуждоезиковото обучение към пълна дигитализация, съпроводена с контакт с обучаващите с помощта на инструментите за синхронна и асинхронна комуникация.

Не бива да забравяме и един важен момент в ученето на един чужд език, свързан до голяма степен с възрастовите особености на таргет групата – мотивацията. Практиката показва, че нито една от педагогическите теории не се прилага в чистия си вид. Традиционните форми на обучение, базирани на присъствени занятия и ограничени от методиката на избраната методическа система, поражда у обучаващите реминисценции за учебната среда в училището и намаляват интереса и мотивацията за учене. Наше предишно изследване за отношението на учещите чужд език към традиционните форми на обучение даде интересни резултати: комбинираните проценти на отговорите „безинтересно, по-скоро безинтересно, нито интересно, нито не“, т.е. отрицателен отговор, надхвърлиха 60%. Интересно е, че в същото време над 77% смятаха ролята на обучаващия за много важна. Фокусирането върху единия от елементите на триъгълната педагогическа релация, а именно обучавания, налага последният да получи известна свобода в подбора на когнитивните, метакогнитивни и емотивни стратегии в овладяването на чуждия език. Вродените у всеки обучаван способности да анализира и възприема езиковата среда (евристичен подход към езиковата материя), да се позовава на миналото и да предвижда бъдещето (приемственост, учене на познати езикови феномени в чуждоезикова среда), да наблюдава другите участници в учебната група и да извежда заключения за самия себе си (обучение опит-грешка), да се самоанализира и самооценява позволяват на обучавания да подбира и усъвършенства стратегиите си в усвояването на чуждия език и засилват мотивацията му да контролира и да участва активно и отговорно в необходимите дейности.

Както посочва Лийотар, в условията на информационно презасищане, понижена мотивация у обучаващите, ограничителни рамки на съответната методика,

Милен Шипчанов

преподавателите трябва да прилагат хитрост и интелигентност.

Хитрост, тъй като те трябва да освободят време в рамките на работното си време, за да инвестират в такива устройства, да не говорим за нежеланието на някои от техните колеги, и интелигентност чрез интегрирането на ново ноу-хау в непрекъснатото развитие в рефлексивен режим. (Lietart, 2015)

Лични или институционни сайтове

Много от мотивираните преподаватели създават лични сайтове за предоставяне на различни дейности, ресурси и интерактивни упражнения за учене на езика-цел. В интернет пространството могат да бъдат открити множество подобни сайтове. В същото време много от учебните институции (училища и университети), предоставят място за хостинг на подобно учебно съдържание. Както посочихме по-рано, би било добре във всяко училище да има т.нар. ресурсен консултант, който да подпомага и улеснява качването и опресняването на педагогическата документация.

Преподавателят трябва да се придържа към педагогическото инженерство, когато създава подобен сайт или обучителни модули за качване в институционалния сайт:

а) Предварителна подготовка

- теоретична и педагогическа мотивация;
- крайна цел на прилагането на технологията;
- отчитане на психо-педагогическите характеристики на обучаваните – в нашия случай юноши и възрастни (студенти) от поколението Z;
- степен на самостоятелност на обучавания – при цялостно дигитализирано обучение по чужд език висока степен на свобода;
- аудио и визуална подкрепа;

ОРГАНИЗАЦИЯ
НА ЦЯЛОСТНО
ДИГИТАЛИЗИРАНОТО
ОБУЧЕНИЕ ПО
ЧУЖД ЕЗИК

- разходи по осъществяването на проекта –
безплатен хостинг или регистриране на до-
мейн.

б) *Дидактическа и педагогическа подготовка*

- определяне на типа педагогически материа-
ли;
- определяне и структуриране на съдържанието;

в) *Практическа реализация на сайта:*

- определяне на интерфейса на сайта;
- решаване на проблеми по визуализацията на
съдържанието;
- решаване на проблеми по въвеждането на
отговорите от страна на обучаваните;
- решаване на проблеми по обратната връзка и
коментарите на изпълнението;
- решаване на проблеми по дизайна – цвят на
фона и текстовата информация; четивност
на шрифтовете; включване на фактор време;
достъпност, лекота и приветливост на сайта
при обслужването.

Фактически, ако сайтът не е просто място за ре-
сурсно захранване на учебния процес, един обучите-
лен модул би трябвало да включва следните елементи:

1. Визуализация на урочната единица в поддър-
жан текстови формат (обикновено PDF).
2. Придружаващи аудио и/или видео файлове,
свързани с урочната единица (запис на диа-
лог, двуфазни фонетични упражнения, аудио
материали за разбиране при аудиране и др.).
3. Ясна и лаконична презентация на лексикал-
ните и граматически феномени, заложен от
прогресията на урочната единица.
4. Файлове с аудио– и видеоматериали за до-
пълнителна поддръжка – от други методиче-
ски системи или автентични документи.
5. Интерактивни упражнения за затвърдяване
на изучаваните езикови явления.

Милен Шипчанов

6. Препратки (линкове) към други сайтове, третиращи в интерактивен режим езиковите явления (фонетични упражнения за произношение, интерактивни упражнения и др.).
7. Препратки (линкове) към онлайн речници и справочни енциклопедии.
8. Възможност за свободно сваляне на необходимите инструменти от сферата на безплатния софтуер (freeware), без да се нарушават авторски права, които не са включени в стандартния пакет на Windows или Android (конкордансъри, възпроизвеждащи програми за аудио и видео, комуникационни програми като Skype, WhatsApp, Viber и др.)
9. Писмено задание и евентуално интерактивен тест за оценяване и самооценяване.
10. Възможност за връзка между обучаваните и преподавателя (обикновено асинхронна комуникация чрез мейл, но в зависимост от избрания интерфейс за изготвяне на сайта конферентна аудио и/или видео връзка).

Платформи за дистанционно обучение

Изборът да се използва платформа за ДО отговаря на следните цели:

- да се осигурят за всички обучаващи, включени в тази система, на идентични по съдържание ресурси, проектирани благодарение на колективната работа на група от ресурсни лица;
- да се подтикне желанието да се използват ИКТ с помощта на откриване чрез примери на интереса от това действие;
- да се даде възможност за усвояване на съдържанието чрез упражнения, съответстващи на педагогически ситуации, използвани в класната стая;

- да се намерят примери за упражнения, използвайки базата данни, като се насърчава споделянето на практики между колеги;
- да се ползва консултация от съответния обучаващ при изпълнение на упражненията;
- да се осигури дистанционен обмен с колеги, нови потребители.

Може би една от най-популярните платформи за дистанционно обучение е **Moodle** (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment). По данни към 20 септември 2018 г., над 268 български сайта са регистрирани в страницата на платформата – това са училища, университети, обучителни центрове, школи, индивидуални потребители. В някои учебни учреждения (напр. НБУ) преподавателите имат административно задължение в трудовия договор да използват активно системата за дистанционно обучение.

Първото предимство на Moodle е, че това е безплатен продукт с приветлив интерфейс и голяма лекота при обслужването. Потребителите (обучавани и преподаватели) не трябва да имат специални умения за ползването му. Тъй като продуктът е широко познат, ще резюмираме останалите му предимства накратко:

- всеки потребител разполага с персонализиран личен работен панел (страница), в която са показани всички записани курсове;
- преподавателите могат да организират курсовете си чрез добавяне на съдържание с различни файлови формати – текстови, аудио, видео и др.
- могат да бъдат добавяни интерактивни упражнения на Hot Potatoes;
- преподавателят може да добави и линкове към външни сайтове с ресурси;
- могат да бъдат включвани задания, които обучаваните трябва да изпълнят и да изпратят обратно;
- съществува възможност за дистанционно оценяване на заданията, както и провеждане на онлайн изпит в определено време;

Милен Шипчанов

- налични са възможности за сътрудничество при създаването и предоставянето на съдържание – модулите „форум“, „чат“ и „семинар“ позволяват на преподавателя и обучаваните да осъществяват контакт, дискусия в реално време и да оценяват взаимно изпълнението на поставените задачи

При включване на опцията за известяване, преподавателят и обучаваните получават известия за новопостъпили задания или съобщения и за върнати изпълнения на поставените задачи. Не е за пренебрегване и възможността за проверка за плагиатство чрез модула PlagScan, което е важно за чуждоезиковото обучение, тъй като някои от обучаваните се изкушават да изготвят проектите си чрез функцията copy/paste от ресурсни или информационни източници.

Организацията на всеки курс по модули съобразно седмиците на обучение (обикновено 15) улеснява преподавателя да изгражда курса си съобразно граматическата и лексикалната прогресия на избраната методическа система и подобно на модула, който представихме по-горе в раздела за личните сайтове.

Узунова (2016) посочва и други платформи за дистанционно обучение, намиращи приложение в учебните учреждения в България – eLSe (разработена от Русенски университет), BEST (Bulgarian Educational Site) – български образователен портал, инициран от Пловдивския университет, LAMS иPeU (версии 1.0 и 2.0), ARCADE (Architecture for Reusable Courseware Authoring and Delivery) – проект на ФМИ-СУ.

Социални мрежи

Търсенето в Мрежата показва към 20.09.2018 съществуването на около 26 социални мрежи с различна популярност като Academia.edu, Google+, LinkedIn, Myspace, Pinterest, Twitter, и др.

Най-голямата безплатна социална мрежа е **Facebook** с милиони потребители по света и с 4 милиона акаунта в България според сведения от текущата

преса. Всеки потребител регистрира собствена страница (акаунт), в който може да споделя текстове, визуална информация, да общува с останалите участници чрез писане на „стената“ им или с помощта на лични съобщения чрез Messenger, да се включва в различни групи по интереси или да блокира достъпа до акаунта си на нежелана информация. За целите на холистичния подход към дигитализираното обучение по чужд език, Facebook не предоставя големи възможности за активно споделяне и взаимодействие между участниците. Нашата практика в използването на социалната мрежа се състои в създаването на затворена група, в която се включват обучаваните от учебната група и преподавателя. Сигурно е, че участниците в групата непременно ще отворят акаунта си и ще видят съответните съобщения. Споделянето на учебно съдържание вече се осъществява, без да има достъп до него за останалите потребители в списъците на „приятелите“. За жалост, мрежата не позволява публикуването на стената на PDF документи и презентации на PowerPoint. Споделянето на подобни продукти става чрез Messenger, където могат да се изпращат файлове до активните участници в комуникацията чрез лични съобщения.

Писането на постинги в личния дневник или на стената и достъпът до тях на други участници стимулират стремежа към правилно езиково изразяване. Освен това креативността се оценява чрез коментари и „лайквания“, и потребителят е принуден да се представя езиково прилично, за да избегне възможния „хейт“ или подигравките. Както посочва проф. М. Грозева:

... комуникацията в коментарните блокове на немски и български език показва тенденция към концептуална устност, илюстрирана от използването на прости и елиптични аналокути, разговорни изрази и частици. Специфичните средства за компенсирането на прозодиката и кинесиката, както и общото комуникативно пространство, в което дистанцията е скъсена, дават основание да определим водената тук виртуална дискусия като типична „вторична устност – тя

Милен Шипчанов

носи, от една страна, елементите на логичната и добре структурирана писмена реч, а от друга, нарушава нейните характеристики и я доближава до устната дискусия. (Грозева 2011).

В този контекст ролята на преподавателя като фасилитатор е да насочва писмената продукция на съответния език към правилната и нормативна речева дейност.

Възможността да се контактува в реално време с оригинални носители на езика чрез писане на постинги, аудио– и видеовръзка (при наличието на уеб камера) стимулира мотивацията да се усвоява езика-цел.

Мрежи и сайтове за споделяне на продукцията и съдържание

По наше мнение, популярният сайт за споделяне Youtube не е особено подходящ за целите на чуждоезиковото обучение поради характера на споделяните материали, главно визуална информация. Може да се използва за евентуално публикуване на страноведчески проекти (видеоклипове)

Обратно, колаборативният сайт **Wiki** е изключително подходящ за използване в петата разновидност на дейностите по прилагане на компютризираните форми на обучение, а именно колективното партиципативно създаване на съдържание. **Wiki** накратко е система за управление на съдържания, които се структурират, организират и генерират от всички участници в дадена общност, в нашия случай учебната група. В зависимост от характера на съответното **Wiki**, в него могат да действат или всички желаещи, или само регистрираните потребители. Всеки участник трябва регулярно да консултира публикациите и активно да ги модифицира и/или коментира. Въсъщност едно **Wiki** е виртуално пространство за съвместна дейност на група, която се саморегулира. Това е в духа на съвременните тенденции в оценяването на постиженията в някои водещи учебни учреждения, където оценката се дава не само от управляващия елемент – обучава-

ция, но и от участниците в работната група – взаимно оценяване. **Wiki**-то позволява да се осъществяват интерактивни педагогически дейности за нуждите на чуждоезиковото обучение в комуникационна среда:

- продукция – писане на репортаж, съвместно изграждане на сценарий или писмен документ (книжка, приказка, презентация, комикс и др.) с добавяне на визуални обекти (аудио, видео, изображения);
- размишления и коментари – по зададена тема, актуално събитие или исторически или литературен текст, анализ на автентичен документ (текст, аудио или видео);
- анализ – на дадено произведение или филм като автентичен документ. Особено подходящо е при сравнение на литературно произведение и неговата филмова версия – разминавания в сюжета, физическа представа за героите и действителната визия на протагонистите, изразни средства и послания на авторите и пр.

Илюстрация за това партиципативно и колаборативно развитие днес е многоезичната, универсална и отворена енциклопедия Wikipedia.

Интересен опит споделят Илхан и Муса (2012) за използване на бизнес-приложението Zoho (www.zoho.com) в обучението и в нашия случай с чуждоезиково обучение с неговите модули – Online File Storage (качване на файлове в различни формати като изображения, музикални файлове, видеоклипове ZIP, PDF и други под организирани папки до по-лесно намиране и достъп до тях; Online Chat – чат между потребителите за чат в реално време. Чатът може да се използва и като конферентна чат стая за споделяне и обсъждане; Secure File Sharing (Защитено споделяне на файлове) – онлайн документ мениджъра управлява споделянето и достъпа до файловете на определени групи от потребители чрез затворени групи и чрез пароли, и други инструменти за текстообработка и презентации. (Илхан, Муса 2012).

Милен Шипчанов

В действителност, с наименованието **Web 2.0** се обозначават всички практики, свързани с колаборативното използване на интернет чрез инструментите за комуникация, за сътрудничество, съвместна работа и споделянето между участниците. Web 2.0 фактически представлява нова версия на глобалната мрежа с второ поколение на веб-базираните услуги, но не се отнася до технологична промяна на стандартите, а за промяна в нагласите и начините за използването им.

Облачни технологии в обучението по чужд език

Облачните технологии (cloud) представляват средство за промяна на класическата формула за връзката клиент-сървър както при социалните мрежи или платформите за дистанционно обучение във виртуализиране на модела на ползване на онлайн инструменти, бази данни, информационни масиви при наличие на връзка с интернет. Всеки потребител може да ползва онлайн базираните приложения с лични технически средства – таблети, смартфони, като се надхвърлят ограниченията на персоналните компютри и се преодолява проблемът с необходимото техническо оборудване (компютърна зала). В България вече съществуват организации, които си поставят за цел до 2020 г. всички училища да се качат на „облака“ (напр. Образование 4.0 на една всекидневна медия и на един комуникационен оператор). В няколко висши училища и обучителни центрове се предлагат курсове за подготовка на педагогически състав в технологичното обновление на учебния процес. Много училища (напр. 9 ФЕГ) се ориентират към избор на различни облачни инструменти, като най-често се предпочита **Office 365**. Този пакет включва модули на облачната среда, които позволяват не само ползването на онлайн инструментите за създаване, качване, споделяне на съдържание, но и предоставят конкретни възможности за администриране на обучението чрез създаване на лични акаунти, виртуални класни стаи, групи по

интереси и класове, подаване на задания, проверка на заданията и оценяване.

МООС

Massive Open Online Courses (MOOCs) представляват онлайн курсове, свободни за достъп и участие на неограничен брой потребители без ограничение на възраст, пол, раса и равнище на образование. Те са отворен тип дистанционно обучение, в което участниците (преподаватели и обучавани) са разпръснати в географско отношение и се свързват помежду си единствено чрез комуникативните инструменти на интернет. МООС предоставят гъвкав и достъпен начин за изграждане на необходимите умения в различни сфери и в частност при изучаването на чуждите езици. Изследванията за характеристиките им показват сложна комбинация от обучителни, социо-културни и афективни фактори, които стимулират мотивацията на обучаваните за активно, отговорно и успешно участие в дискусиите, всичко това в условията на конективизма.

МООС съществуват в две разновидности: xMOOC и cMOOC. Докато първата разновидност произтича от традиционния тип обучение, съдържанието, свързаността и целите се осигуряват от преподаващите (един или педагогически екип), обменът между участниците е малък и главно във форума на сайта, а накрая обучението завършва с издаването на сертификата, то при втората разновидност организацията почива на методическия подход на конективизма, обучаваните структурират обучението си сами с висока степен на индивидуализация на ученето, ресурсите се създават от участниците, взаимосвързаността помежду им е от фундаментално значение, взаимодействията се синхронизират от самите участници, а крайният резултат се определя от самооценката.

Трите компонента на един МООС са:

- видео-уроци – повечето MOOCs са изградени от кратки видео-уроци (не по-дълги от 10 мин), публикувани периодично; освен видео-

Милен Шипчанов

откъсите, модераторът дава достъп до различни по вид ресурси: текстове, досиета, интернет връзки (линкове), чрез които участникът може да допълни сам собствения си модул;

- след всеки сеанс обучаваният има достъп до интерактивни упражнения за затвърждаване на придобитите познания, дистанционни тестове за самооценка и задания за предаване;
- всички следващи курса могат да се включат в дискуссионен форум, отворен за съответния курс, или да комуникират помежду си чрез инструментите за взаимодействия със и между участниците. По този начин те задават въпроси, споделят опита си и творческите си реализации, помагат или получават помощ от останалите участници в групата и така изграждат една истинска обучителна общност (цялост). Обменът е много богат и често се научава повече от контактите и дискусиите, отколкото само от преглеждането на уроците.

За разлика от групите във Facebook, посветени на изучаване на някакъв език (напр. Easy French), където в разбъркан порядък се споделят съдържания или видео-уроци, създадени от оригинални носители на езика – ентузиастични, тук имаме все пак структуриран курс, следващ закономерно граматическата и лексикалната прогресия. Отвореният характер на обучението, свободният достъп позволяват на записалия се обучаван да завърши курса (с различна продължителност от 4 седмици до 6 месеца) или да се откаже в случай на незадоволеност от съдържанието, начина на работа или контактите с медиатора и останалите участници.

Заклучение

В нашето изложение се опитахме да представим един холистичен подход към изцяло дигитализираното чуждоезиково обучение, в съзвучие с последните тенденции на тотално преосмисляне на традиционните дидактически подходи, наложено от технологичния прогрес и възрастовите и психопедагогическите ха-

рактеристики на обучаваните, и насочването на дейностите към взаимодействие, интерактивност, самостоятелност и ангажиране на общността на учещите.

Можем да резюмираме положителните аспекти на подобен холистичен подход при усвояването на чужд език:

- цялостно развитие както на когнитивните, така и на метакогнитивните и емотивните компетенции на обучаваните;
- разчупване на традиционните модели и подходи към езикоусвояването;
- насочване дейността на обучавания към самостоятелно обхващане на проблемите и явленията, творчество (креативност) при решаването на поставените задачи, относителна автономия на избора на път към чуждия език-цел и евристичен подход към изучаваните явления в съгласие с принципите на конструктивистката педагогическа теория;
- самостоятелното педагогическо действие се съчетава с връзка с преподавателя и останалите членове на учебната група и със споделяне на продукцията и опита в условията на конективизъм;
- смяна на водещата дейност на възрастовата група и замяната на ученето с други дейности – превръщане на ученето в игра;
- повишаване на мотивацията, събуждане на интереса и самоангажиране на обучаваните за активно и отговорно участие в учебния процес;
- възможността за самооценка или взаимно оценяване на постиженията между членовете на целостта се вписва в контекста на положителното (позитивното) образование, характеризиращо се с положителни мисли и емоции, положителен подход към постиженията, положителни ангажименти и цели и положителна

Милен Шипчанов

среда на взаимоотношенията между членовете на учебната група.

Напълно си даваме сметка, че в системата на българското образование в училищата, организирането на обучението по чужд език се базира както на учебните програми на МОН, така и от конкретната методика на избраната методическа система. Мотивираните учители могат обаче да променят подхода към ученето чрез прилагане на различни дигитални прийоми и организационни форми като хибридно/смесено/blended обучение, обърната класна стая, проектно ориентирано обучение и др. Съществуващите тенденции да се качи цялото обучение в „облачната среда“ и започналото дигитализиране на учебниците действат в тази насока.

Трудът дава някои идеи за бъдещите автори на български учебници по чужд език така да структурират учебните единици, че да улеснят до максимална степен използването на ИКТ в процеса на учене на езика-цел.

Обратно, в системата на чуждоезиковото обучение във висшите училища може да се приложи холистичен подход напълно в духа на академичната концепция за учене – посочване на основните теми (явления, прогресии) и самостоятелен подход от страна на обучавания чрез активно и отговорно търсене на необходимата информация, изпълнение на определени интерактивни дейности, полагане на периодични оценявания и самооценявания и превръщане на ученето на чуждия език от задължение и принуда в удоволствие и игра.

Холистичният модел предполага обучаваният, в условията на самостоятелност и креативност, да обхваща глобално проблема или явлението и да действа по собствен път за решаването на задачата или за интериоризиране на знанията.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ

- Веселинов, Д. (2018). Проблемите на лингводидактологията в пространствено-времевата ситуация на XXI век – сп. Чуждоезиково обучение, бр. 1, 2018 г. с. 7-8
- Вълканова, В. (2012). Образователният потенциал на социалните мрежи онлайн, Образование и технологии 3-2012, Година III ISSN 1314–1791
- Грозева, М. (2011). Езикът в интернет. ЛЦР Издателство, София, 2011
- Костадинова, С. (2016). Как обрънатата класна стая активира учебния процес?, Списание „Педагогически форум“ година четвърта 2016, брой първи, ISSN 1314-7986
- Наръчник „Обучение на обучители – използване на НФУ и интерактивни методи в младежката работа“, Съставители: Огнян Гъдуларов, България (НЧ „Бъдеще сега 2006“), Богдан Романика, Румъния (Dreams for life), Проект на ЕС: 2014-1-BG01-KA205-001743, 2014
- Узунова, Б. Хр. (2016). Електронната форма на обучение в българските университети, В: Сборник научни трудове МАТТЕХ 2014, Шумен 2016
- Шипчанов М. (2018). Дигитализация на обучението по френски език. Юбилеен сборник по случай 70-годишнината на проф. д-р М. Грозева, д.н., НБУ, 2018
- Шипчанов М. (2019), Холистичен подход в компютризираното чуждоезиково обучение. С. Издателство на НБУ. София, 2019
- Пренски (2018). Prensky, M. (2018), Word Changers, In : Melbourne’s Child, March 2017, childmags.com.au, консултирано 09-2018
- Причард (2007). Pritchard A. (2007) Effective Teaching with Internet Technologies. Pedagogy and Practice, Paul Chapman Publishing, © 2007 Alan Pritchard, First published 2007, London
- Лийотар (2007). Lietart A., Les TICE et l’innovation pédagogique dans l’enseignement supérieur, Thèse de Doctorat en Sciences de l’information et de la communication, soutenue le 10 décembre 2015, Université Bordeaux Montaigne, <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-01291301/document> Последно посетен през септември 2018 г.